

2687

సమీక్ష

భారతీయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక

చెన్నైలో ప్రచురించబడుతుంది

వ్యవస్థాపక సంపాదకులు : విద్యానంద బులుసు సీతారామశాస్త్రి.

TELUGU UNIVERSITY
LIBRARY
Acc. No. 61
Date 11/4/96

సంపుటము - 19

రాజమహేంద్రవరము 16-3-96, 1-4-1996

సంచికలు 9, 10

ఈ సంచికలో రచయితలు --- వారి రచనలు

1 శ్రీమతి దాగంటి నాగరాజేశ్వరి	... తాళపాక తమ్మక్క - సుభద్రాకళ్యాణం - ఒక పరిశీలన
2 శ్రీ కాలం ఇంద్రారెడ్డి	... ప్రజయంతి విలాసము
3 శ్రీ పి. అజయ్	... జాబువా - పీఠాధిపతి
4 శ్రీ పి. అజయ్	... సి. నా. రె. మినీ కవిత్వీయం
5 శ్రీ దేవిపెట్టి శివరామకృష్ణ	... జానపద సాహిత్యంలో శబ్దాలందారాలు

1, 16 తేదీలలో ప్రచురింపబడును.

సంవత్సర చందా రూ. 20.00 లు

6 మాసముల చందా రూ. 12.00

విడి ప్రతి రూ. 2.00

* సకాలంలో చందా పంపి సహకరించండి *

తాళ్ళపాక తిమ్మక్క - సుభద్రాకళ్యాణం- ఒక పరిశీలన.

శ్రీమతి చాగంటి నాగరాజేశ్వరి

తెలుగు సాహిత్య వివేకాకాశంలో దృవకారణంగా వెలుగుతున్న కవయిత్రులలో కాలాన్ని బట్టి తెలిసిన, తనకు తాళ్ళపాక తిమ్మక్క మొదటిది. ఈమె తొలితెలుగు వాగ్గేయకారుడు ద్రావిడాగమ సాహిత్యముడు అయిన తాళ్ళపాక అన్నమయ్య మొదటి భార్య నటించినట్లు తల్లి. ఈమె ఆసలు పేరు తిరుమలాంబ. క్రమంగా తిమ్మక్కగా మారింది. ఈమె తగువాతి వారే మొల్ల. తరికొండ వెంకమాంబ మొదలగు వారు.

ఈమె రచనలలో సుభద్రాకళ్యాణం ఒకటే నేడు మనకు లభిస్తుంది దీనిని తిరుపతి పాశ్చాత్య పరిశోధనా సంస్థ ప్రకటించింది ఇది 16 పుటల రచన. తిమ్మక్క దీనిని మంజరీ ద్వీపదలో వ్రాసింది. అయితే దీని కర్తృత్వ విషయంలో కొన్ని భేదాభిప్రాయాలు కలవు. ప్రముఖ రచయిత, సాహిత్య విమర్శకుడు అయిన తాపీ ధర్మారావు సుభద్రాకళ్యాణం వ్రాసింది. తిమ్మప్ప అని పేర్కొనిరి. కాని తాళపత్ర ప్రతిని సంపాదించిన శ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి ఈ కృతిని వ్రాసింది తిమ్మక్కయేనని, ఈమె పలుకుబళ్ళను చేమకూర వేంకటకవి తన విజయవిలాసంలో అనుకరించాడని పేర్కొనిరి. కాబట్టి మనకు తెలిసినంత వరకు తిమ్మక్కయే తొలితెలుగు కవయిత్రురాలిగా గ్రంథాంతమున కవయిత్రుయే తానుచించినట్లుగా పేర్కొన్నది

“అవనిలో తాళ్ళపా - కాన్నయగారి

తరుణి తిమ్మక్క చెప్పె - దాను సుభద్ర
కళ్యాణ మను పాట - కడుమంచి తేట”...

తిమ్మక్క ఈ సుభద్రాకళ్యాణం కేవలం పండిత యోగ్యమైన ప్రబంధ దోరణిలో కాకుండా శ్రీ బాల పామరా డులు చదివి ఆర్థం చేసుకోవడానికి, కంఠస్థంగా పాడుకోడానికి

వీలయిన రీతిలో రచించింది. సుభద్రాకళ్యాణం అని నామకరణం చేయడం ద్వారా శ్రీ జాతిపై తనకున్న అభిమానాన్ని చాటుకుంది.

ఈ సుభద్రాకళ్యాణం ఇతివృత్తం నన్నయభారతంలోని ఆదిపర్వం, అష్టమాశ్వాసములో ఉంది. నన్నయ భారతంలోని లేని కొన్ని సందర్భాల్లో మైన, రమ్యమైన, మనోహరమైన కల్పనలు తిమ్మక్క చేసింది. తిమ్మక్క రచనలోని వర్ణనలు వేంకటకవి కాన కావ్యంలో వాడుకోవడంతో ఈ కృతి ఎంత ఆదరణ పొందిందో అర్థమౌతుంది.

సుభద్రార్జునుల కళ్యాణమే ఇందలి ఇతివృత్తం దీనిని తిమ్మక్క ప్రబంధ రీతిలో రచించడం జరిగింది. ఒక ప్రబంధానికి ఉండవలసిన లక్షణాలన్నీ ఈమె రచనలో కలవు. అందలి విషయాలను శిల్పాన్నత్యమును కొంత పరిశీలించెదము.

1. శ్రీకారం :- కావ్యానికి శ్రీకారం ఉంచితే మంచి కలుగుతుంది. తిమ్మక్క తన రచన శ్రీకారంతో ప్రారంభించింది.

“శ్రీరామ వల్లభులు - శ్రీకృష్ణలెలమి

ద్వారకా పట్టణము - తమరేలుమండ

శ్రీకాంత పతి కృపను - జిలగి పొండవులు”

.....అని ప్రారంభించింది.

2. వర్ణనలు :- ‘కావ్యమ్ వర్ణనమ్ ప్రధానమ్’

కావ్యానికి వర్ణన ప్రధానం ఆ వర్ణనలు రమణీయంగా, మనోహరంగా ఉండాలి తిమ్మక్క రచనలోని వర్ణనలు అద్భుతంగా ఉంటాయి. అష్టాదశ వర్ణనలలో కొన్ని ఈమె రచనలో చోటు చేసుకున్నాయి.

1. ప్రయాణ వర్ణన :- యాదవులు అంతా కలసి రైవతక పర్వతానికి వనవహోత్సవానికి వెళ్ళుట ఈ క్రింది విధంగా వర్ణించడం జరిగింది.

“సంతోష ఘోషముల్ - సంకులమ్ముగను

(తరువాయి 16 వ పేజీలో చూడుడు)

సమాలోచన

* జాతీయ సాంస్కృతిక పక్ష పత్రిక *

వ్యవస్థాపక సంపాదకులు : విద్వాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి

Retired Telugu Lecturer, V. T. J. College, Rajahmundry.

వైజయంతీ విలాసము - మానవతావాదము

(సారంగు తమ్మయ్య)

ప్రబంధయుగము దాని ప్రభావము కలిగిన ప్రబంధములు ఓకే మూసలో పోసినట్లుగా తమ స్వరూపాన్ని చాటుకొన్నాయి. వేళ్ళమీద లెక్కింప దగిన మహాప్రబంధములు కొంతవరకు సమాజ ప్రయోజనము సాధిస్తూ మిగిలిన మొత్తం సాహిత్య శాస్త్రానికి ఉదాహరణలుగా మిగిలాయి. వర్ణనల ప్రాధాన్యము వలన సమాజమునకు మానవతకు సమీపంగా రాలేక వాటికి అనుగుణమైన అద్భుత లోకాలలో గంధర్వ ప్రపంచంలో విహరించాయి. రసదృష్టితో చూసినప్పుడే ప్రబంధము అస్వాద్యయోగ్యమై ఆవస్య పథనీయంగా కన్పిస్తుంది. కాని సంఘ జీవి అయిన మానవుడికి సన్నిహితంగా సృష్టింపబడిన సత్కావ్యములు విరలవిరలములుగా తోడుచున్నవి. అరుడోదయ కాలానికి అక్కడక్కడ మెరిసే తారకల వలె సాహిత్యంలో ప్రకాశిస్తున్నవి. మానవతావాదానికి భక్తి శృంగార రసముల మేళవానికి సలక్షమై సంప్రదాయ సాహితీలో చేర్చబడి ఉత్తమ శ్రేణిలో ఉంచదగిన కావ్యము వైజయంతీ విలాసము.

హృదయంగమమైన సారంగు తమ్మయ్యకృతిలో మహా ఋషులు, మహాపీరులు, ధీరోదాత్తులు, రాజభోగాలు అనుభవించిన రాజఋషులు, కళానాయకులు కాక సామాన్య మానవుడు వరింపబడుట ఆధునిక కావ్య లక్షణాలపై మక్కువ చూపే

—కాలం ఇంద్రారెడ్డి

వారికి తన్మయత్వము కలిగించే ఆత్మీయత కొట్టవచ్చినట్లు కనిపిస్తుంది.

సామాన్యముగా ప్రబంధములలో కుటిలంగా కథాగమనం కన్పిస్తుంది. కథనంలో చక్కని నడక కుంటుపడిపోతుంది. ఉపాఖ్యానములు వర్ణనముల నెపంతో వచ్చి పడతాయి. అవాంతర కథలు వాటిలో చేరతాయి. గంభీర వాహినిగా సాగిపోవలసిన ప్రబంధకథ మధ్య మధ్య బుద్ధింపబడి ఋజుమార్గాన్ని వదిలిపెడుతుంది. అవసరమైనా కాకున్నా ఆష్టాదశ వర్ణనలు లేదా అంతకు మించిన సంఖ్యలో వర్ణనములు కఠినములై, సుదీర్ఘములై, విసుగు పుట్టించే లాగ వచ్చిపడతాయి. అందువలన సామాన్య మానవ జీవితం అందులో సాక్షాత్కరింపదు. మానవతకు తావే ఉండదు. అది మధ్యాంతములు సమముగా ఉండవు. మనోహరముగా మానవత చిత్రంపబడి సత్కావ్యముగా సంభావింపదగిన సామాన్య మానవుల చిత్రాలను కూడా అర్పించబడిన అనుస్యూతి ఆత్మీయత కన్పించేది ఒక్క వైజయంతీ విలాసములోనే.

మానవ జీవితంలో పరువము (యవ్వనం) కలిమి, దొరతనము, అజ్ఞానము, అనునవి ఎప్పుడో ఒకప్పుడు ప్రవేశించినప్పుడు మానవతకు దెబ్బతిగితే ప్రమాదంఉంది. మొదట

అజ్ఞానం తొలగిపోవటానికి అవిద్యను తొలగించటానికి కావలసిన ప్రాతినిధిక వేసుకోవాలి. అపైన కష్టములో ఉండిన ఫలితమును మాత్రమే పొంది సంతృప్తి పడగలగాలి. “అందరు అందలం ఎక్కితే దొరతనం కావాలని కోరుకుంటే దోపిడి విధానం పెరుగుతుంది. సామాన్యులకు కష్టం చేకూరుతుంది. దీన్నే మనవారు ‘ధర్మగ్లాని’ అన్నారు. అది జరిగినప్పుడే జీవితాన్ని సరిగా మలుచుకోగలిగినప్పుడే మానవత సలుస్తుంది. యవ్వనంలో ఏమి తెలియని స్థితిలో యువతి, యువకులు ‘ధర్మగ్లాని’ దోహదపడవచ్చు. అందువలన పరుసం మనిషిలో ప్రవేశించినప్పుడు వారికి ఏ సందేశం అవసరమో దాన్ని ఈ కావ్యము అందిస్తుంది. సహృదయలైన యువతి, యువకులు ఈ గ్రంథాన్ని పఠించి అర్థాన్ని గ్రహించి భావాన్ని అవరణలో చూపిస్తే మానవత నిలబడుతుంది. ఇది వెలసిన కాలం కూడా మంచి చెడుల కలయిక రూపమైన సంధికాలము 1504-1614 ప్రాంతంలో ఆంధ్ర కర్ణాటక ప్రాంతములో ప్రాంతీయ పాలకుల ద్వారా కుల, మత, పర్గ భేదాల కుమ్ములాటలవల్ల సామాన్య జీవనం స్తంభిల్చింది. ఆ జీవనాన్ని అద్దం పట్టింది ఈ కావ్యమే.

వేంకటపతిరాయలు స్వయముగా సంస్కృతాంధ్రములలో కవిత్వము చెప్పగలిగివాడు. కట్టేదము పాటించని అల్వారు సంప్రదాయాన్ని ఆశ్రయించినవాడు. తాళ్ళపాటి చిన్నన్న అప్పటి కొద్దికాలము (1515) ముందే అల్వారుల చరిత్రను ‘సరమయోగి విలాసము’ అను పేరుతో ద్వీపద చందస్సులో వ్రాసాడు. అందులో నాల్గవ అధ్యాయంలో విప్రనారాయణ కథ చెప్పబడింది. ఆ కథ తరువాత తిమ్మ భూపాల (1564) మల్లన (1585)చే పునరావృతమైంది. అయినప్పటికి అవి ఒక కథను చెప్పినవికాని ఈ కావ్యము పర మానవత్వ విలువలకు, నైతిక విలువలకు సహజమైన సామాన్య జన జీవనానికి తావునివ్వలేదు. అన్ని కథలు ఒక్కడే అయినప్పటికి విజయ రాఘవ నాయక భూపాలుడు (1633-73) యక్షగాన రూపమందు తమ్మయ తరువాత ఈ కథను గానం చేసినప్పటికి అనాటినుండి నేటివరకు ప్రబంధ రూపంలో ప్రసనామృతమై

నాటి సమాజపీఠిని తెలియ పరచుచు మానవతా వాదాన్ని నిరూపించిన మహానీయ ప్రబంధంగా ‘విప్రనారాయణ’ చరిత్రగా దీనికి సాహిత్యంలో ప్రత్యేక స్థానం ఇచ్చి గౌరవించవచ్చును.

శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు ప్రత్యక్షమై

“పనుపడ ద్రవిడ ప్రబంధంబు జూచి

తెనుగున కచియింపు ద్వీపద రూపమున

అని చిన్నన్నను ఆజ్ఞాపించగా దివ్యసూరి చరిత్రమను ద్రావిడ ప్రబంధమును పరిశీలించి ద్వీపదలో విప్రనారాయణ చరిత్రను రచించినాడు. వనంత గ్రీష్మములా, దేవదేవి చరిత్రము వర్ణింపబడి దేవదేవి నారాయణుని పూజించనప్పుడు చూడకుండుట, ఇరువురు ఒకే కుటీరంలో ఉండుట, ఆధీరుడుగా నారాయణుడు చిత్రింపబడుట, తనపేరు రంధని స్వామి చెప్పుకొనుట, శృంగార వర్ణనములు సాధారణములై సామాన్య స్త్రీలు, వేశ్యలు, సగటు మనుషులు ఏ విధంగా జీవించుచున్నారో వైజయంతీ విలాసకర్త వర్ణించినాడు.

చిన్నన్న వసంతర్తు వర్ణనను వదలివేసి, తమను నారాయణుడు చూడలేదని పంపింపట్టి యుండుట, నారాయణుడు, దేవదేవి, పేరు పేరు కుటీరములలో నివసించుట నారాయణుడు దీరనాయకుడిగా వర్ణింపబడుట, బ్రహ్మచారిగా వచ్చి తన పేరు కాంతోపయంతుడని చెప్పుకొనుట ఛక్రి వైరాగ్య వర్ణనములు స్తుతి-మాతులు చెప్పబడినవి. కాని చూడవుడు క్రమ వికాసమును పొందుచు మానవ ను సాధించే విధానము చెప్పబడలేదు. శివుడు బ్రహ్మచారి చేషంలో పార్వతిదేవి దగ్గరకు వచ్చినట్లు, శ్రీరాధ, కళిదాసులు వర్ణించినట్లుగా చిన్నన్న వర్ణించినాడు వర్ణన ప్రాధాన్యము పెరిగి సంప్రదాయ రీతిలో ద్వీపదలలో పాడుకొనుటకు పీఠంగా విప్రనారాయణ చరిత్రం వ్రాయబడింది.

ఇష్టదేవతా ప్రార్థనము ప్యష్టంతములు మున్నగు కృత్వావ్యవస్థ పూర్తి అయిన తరువాత ఈ కావ్యంలో పస్తువు నిర్దేశింపబడింది. శ్రీరంగపుర వర్ణనము సంక్షిప్తంగా

సీ॥ నిలచె నే రాజధాని బయోరుహాసను

సజ్జపాళ సనంతనయిన మూర్తి....లో మొదలై

మ॥ వియదుద్భవ్యమిత ప్రభూత మహిమన్ విఖ్యాతయై
త త్పురో

భయ పార్శ్వంబుల నప్రయత్న పరిభా భావంబునం
బొల్చు న....

..... మొదలగు

పదకొండు (1) పద్యములలో షార్తి అయింది. కథను నడి
పించుటకై . కావేరి తీరంలోని మండగుడి అగ్రహారం అక్కడ
నారాయణుడను విశిష్టాద్వైత బ్రాహ్మణుడు లక్ష్మి అను
ధర్మశ్రీతో

క॥ శ్రీ రమ్యత నాలక్ష్మి

నారాయణు లుండ్రు, మనుజు నారి పురుషా

కారము దాల్చిన లక్ష్మి

నారాయణులని జగజ్జనంబులు వాగడన్

దంపతులు రిలిసి జీవించు చుండగా వారికి సంతానము కలుగ
లేదు ముహూర్త వృత్తి చే జీవించు

సీ॥ మహానీరు నలినాక్ష మాలికా వలయంబు

కులు బోడితలఁ జాట్లకొన నమర్చి.

.....

యదీశ్వరుడు ఆ ఇంటికి వచ్చినాడు ఆ ఇంటి ఇల్లాల భిక్షమిడ
బోగా 'యెందు న్యవల్య ఓక్ష నేనంద' అని యదీశ్వరుడి పలి
కినాడు. అతిథి శేషంగా ఉంచిన ఈ నైవేద్య విహారమును
అన్ని తెలిసిన మీగు రాదంటే ఎట్లా అని విన్నవించుకొన్నది.
అతిథికి, అభ్యాసానికి అన్నమిటట సంప్రదాయము. యతి
మామరము స్వీకరించి వెళ్ళిపోయాడు.

తన పతితో జరిగిన వృత్తాంతము చెప్పుకొన్నది. అతడు
అమెను ఓదార్చాడు. ఒక స్వప్నం వచ్చింది స్వప్నంలో తనకు

ఉ॥ నల్లని మేను, నిల్వూ తిరునామము, పచ్చనిపట్టు నాభిపై
దెల్లని అమ్మయిన, గజగు దేవుడు కుంకుమ

వన్నె పుల్లరా

బొల్లని నెక్కి నల్పుఁ దెలుపుల గల పువ్వుల దండఁ

దెచ్చి, యు

తృల్ల నిశాంజలిం జిగురుఁబోడి కొసంగె వెసం
గృపానుతిన్

విష్ణువు నలాపు, తెలుపు (చెడు, మంచి)రంగుల పూలదండను
ఇచ్చినాడు ఆ మాలిక ఏ వై జయంతిగా పిలువబడింది. అది
విష్ణువు కంఠములో వేసినప్పుడు భక్తుల హృదయాలకు విలా
సంగా గోచరిస్తుంది. ఆ మాలికాదారము చేసిన మార్గపుడే కని
కరించి వారికి సంతానాన్ని ప్రసాదించాడు చెడు, మంచి కల
యిక రూపమైతే చూసవ జీనికానికి సురేతమైన ఆ దండ అం
శములో జన్మించిన విప్రనారాయణుడే కథానాయకుడు.

అతడు గురువుల కడ వేద వేదాంగ శాస్త్రములు అభ్య
సించినాడు. పెద్దలా కన్పించినప్పుడు సాస్తాంగపడి నా పేరు
తొండరపొడి అని చెప్పేడివాడు. అతడు పెద్దవాడయ్యాడు. తన
జన్మకు తగినట్లుగా మాలికలు కట్టి లోమాలలు తయారుచేసి
రంగనాడునికి అర్పించేవాడు. ఇతని జీవితంలో దేవదేవి అను
వారాంగణ ప్రవేశించినది. వృత్త, గీత, వాద్యాలలో అమె
ప్రథమగన్యగా ప్రస్తుతికి ఎక్కింది అమె అక్క మధురవాణి
ఆ మధురవాగిమె మన తెలుగు సాహిత్యంలో మరపురాని కళా
భిన్నేత్రిగా ఎన్నో రూపములలో వర్ణింపబడింది. వారి ఇరిపురి
ప్రభావంలో విప్రనారాయణుడు పడిపోయాడు.

మధుర రాజాస్థానంలో ఆ వేశ్యలకు మంఠస్థానం లభిం
చింది మధురవాణి తన చెల్లెలు అయిన దేవదేవిని శ్రీరంగ
నాథస్వామిని వారి గుడి పాత్రగా నాట్యము చేసే ప్రసన్ను
రాలుగా తెలియజేసింది. మధురాధిపతి వేయ్యి మాట ఎవహా
రులు దివారములు ఇచ్చి గౌరవించినాడు.

నిష్టాగరిష్టుడైన జితేంద్రియుడైన విప్రనారాయణుని
ఎవ్వరు జయించలేరని చెప్పిన మధురవాణి మాటలకు దేవదేవి

చ॥ ప్రకట జితేంద్రియుల్ ధర బరాళర కౌశికు లంతవారు

శ్రీ

లకు వకు, లంతకంటె మిగులన్ ధృఢమై మగకచ్చ

విగ్గంగ

ట్టుకొనఁగ నీతఁడేమి కుకుఁదో? హనుచుంట్టదో?
 బీష్ముదో వినా
 యక్షఁదో? తలంచుమా పరిపిజేయతలోచన !
 నెమ్మనఁబునన్

అని అక్కమాటను ధిక్కరించి అదేవిధమైన నియమ నిష్ఠలతో
 వ్రతాలలో అతన్ని ఆకర్షించి సాధారణ మానవునిగా మార్చి
 తన అకర్షణలో ఉంచుకుంటానన్నది. అదే విధముగా ఆమె

సీ॥ నడిముక్కు మీద నన్నపు నాభి నామంబు,
 నడమ మంజిడి కావి నిడద రేక.

ఈ విధంగా దాసరి వేషం వేసి కపట వైరాగ్యమును
 నటించి అతని చెప్పిన సేవలు చేయుచు జీవించుట ప్రారం
 భించినది. మాలికిలోని నలుపు రంగు ప్రభావం మాలికాంశము
 లోని విప్రనారాయణునిలో పొడచూపినది అందువలన అతడు
 ఆమె దాస్యాన్ని అంగీకరించి చివరికి ఉపదాసికి తాను దాసుడై
 మానవుల ద్వారా మాధవున్ని చేరవచ్చు అనుకొని మూల
 మనిషి అయినాడు అందుకు తగిన ఆరామములు ఉన్నవి.
 యవ్వనాన్ని ప్రేరేపించే కాలం ఉన్నది అందువల్ల విప్రగుడు
 పతనం అయ్యాడు.

వేళ్ళనాటికల వృత్తాంతము జనజీవన, లక్షణము, పండి
 గలు పెరిస్తూ వస్తున్న దొంగలనం పడినందున వున్న తన జీవన
 పరిస్థితిని స్మరించుకొని స్వస్థికారి ఓటు రాకతో విప్రనారా
 యణుని సత్యసంపద బయటపడుట స్వామి వరమిచ్చుట
 జరిగింది.

జొరుపాటు కారణములు సాధారణ జనజీవన లక్షణముగనే
 సహజమైన రీతిలో కవి వర్ణించి మానవము సంఘ జీవనానికి
 పరిస్థితుల ప్రభావానికి మధ్యలో సగటు మనిషి ఏ విధంగా
 ఉంటాడు ఏ పరిస్థితిలో పాకుడు రాళ్ళపై కాలుపెట్టి జారి
 పోతాడో చెబు గిలిం రువారే ఖేదకొని ఒక్కవి మార్గంలో
 కష్టాలు ఎన్నివచ్చిన రెక్కచెయ్యక నడుస్తాడో వర్ణించి మహి
 తలు, మహాత్యములను ప్రవేశపెట్టక, ఒక ప్యక్తి యొక్క

ఒడుదొడుకు జీవితంలో పతనావస్థ మొదలై తిరిగి పతంగం
 వలె రెక్కలు విప్పుకొని పైకిలేచి సంఘజీవనంలో కలిసి
 పోతాడో మానవత్వాన్ని తెలుసుకుంటాడో నైతిక విలువలు
 గుర్తిస్తాడో. ఈ వైజయంతీ విలాసమందు చెప్పబడింది.
 అందువల్ల ఈ కావ్యం మానవత యొక్క మహనీయతకు
 అద్దం పట్టిన మహాకావ్యం.

—కాలం ఇంద్రారెడ్డి

తెలుగు కావి

కాకతీయ విశ్వవిద్యాలయం

వరంగల్-506 001

జా ఘ వా - వి ర దౌ సి

—పి. అజయ్, (ఎం. ఫిల్)

సాహిత్య పీఠం

ఆధునిక యుగంలో సంప్రదాయ సాహిత్య కవుల్లో జాషువా
 ఒకరు. ఆయన ఎన్నో కావ్యాలూ, ఖండకావ్యాలూ, జీవిత
 చరిత్రలూ వ్రాశారు. వారి కవిత్వానికి రాళ్ళూ, రప్పలూ,
 గుట్టలూ, స్మశానాలే ప్రేరణలుగా కనిపిస్తున్నాయి. నిజ జీవి
 తంలో ఎన్నో ఒడుదుడుకులెదుర్కొన్నారు. ఒక సందర్భంలో
 తను నమ్ముకన్న క్రైస్తవం నుండి కూడా వెలికి గురయ్యాడు.
 అందుకే ననుకుంటా “నన్ను వెలివేసిన సంఘంపై కాదు దాని
 విధానంపైనే నా ద్వేషమంతా” అంటారు జాషువా,
 అనాపృష్టము, గాలినానలూ గతిస్మృతులైనాయి. కవితా
 సుక్షేత్రంలో మేలిమి పండినే పండించారు. ఒక సందర్భంలో
 తన జీవితాన్ని జ్ఞప్తికి తెచ్చుకుంటూ “వడగాడ్చు నా జీవితమైతే
 వెన్నెల నా కవిత్వం” అంటారు.

అట్టి జాషువా కాలం నుండి జాషువారి కృతులలో “పిర
 దౌసి” ఒకటి దాన్ని గూర్చి స్పష్టంగా తెలుసుకుందాం.

ఈ దేశాన్ని పాలించిన రాజులలో ఎందరో రాజులు సాహితీ విపాసకలవారు గలరు ఎందరో కవిదిగ్గజాలను పోషిస్తూ వారి కవిత్వా రురాలకు పులికించి పరవశించేవారు. అట్టివారిని కన్న భారతావనిపై తురుష్కరాజైన గజనీ మహమ్మదు శి మార్లు దండెత్తి చిట్టచివరకు జయించి అందున్న బంగారు నాణెములా, లేతపచ్చలా, కురువిందమణులూ, మొలక వజ్రాలూ మొదలైన సంపద లన్నింటినీ తన దేశమునకు పట్టా కొని పోవుటయే కాకుండా, హిందూ దేశమందున్న పుణ్యదేవస్థానములను నేలమట్టము చేయించి, వాటిసానమున మసీదులను నిర్మించెను. "ఓవిగాంచనిచోట కవిగాంచును" అనే నానుడి ప్రకారము ఎంతకాలముండునని చెబుటతూ.

"భారతక్షోణి గల్లు దేవస్థలములు
చెరిగి గజనీపురాన మసీదులయ్యె
నిప్పటి మసీదులేరూప మెత్తిగలవా

కాలమెఱుగు, భారుణ్యమెఱుగు"-అన్న సందేశం వ్యక్త పడిచెను.

అతని పరాక్రమం కలకాలం నిలవాలన్న ఆశయంతో తన చరిత్ర వ్రాయుటకు 'తూనుపట్టణం' నుండి రిప్పించి, తన చరిత్ర వ్రాసినందుకు

"ఒక్కొక్క పద్దయంబున
కొక్కొక బంగారు నాణె మొసగెడిను రీతి
మక్కా మసీదు లోడిన
మక్కాజెంచెన్ మహ్మోసభామధ్యమునన్"

అని కవి పండిత సమక్షమున ప్రమాణము చేసెను.

రాజాజ్ఞ ప్రకారము ఆనాటినుండి పారసీక గ్రంథ భాండా రము నెల్లగదలించి తీయ తీయని పదములతోను, వ్యంగ్య వాచ్యార్థ మహాంభోనిధానంబు దరించి, ముత్యములా, రత్నములా గూర్చినట్లును, మెలైన అలంకారములలోను, దిరిసె నపుంచూపు కిరణి ముద్దులుగారు శయ్యావిలాసాలతోను, శాసనము లన్నియు పరికించి రాజచరిత్రకు ఏ మాత్రం లోటు

రాకూడదనే భావంతో "షానామా" అను గ్రంథరచనకు పూను కొనెను. ఆ విధంగా ప్రారంభించినా గ్రంథ రచన

"ముగ్ధమోహన సౌందర్య పూర్ణమైన
కృతిరమితోడ స్నేహభావమున మెలగి
ముప్పదేడులా సర్వాంగ పుష్టిమెరయ
గబ్బిము రిచించె పీర్దౌసె విషవరుడు"

చిట్టి ముగించి రాజాస్థానమునకు గొంపోవగా మందహాస వాసితముబుద్ధిని గజనీ, భీమి వివేశితరా : మెల్లి సభాంతరస్థ పండితుల సమక్షముండున పరిచుమని కోరినా

"అనుమానం బినుమునలేన బృహదయులదై పెద్దయంభోధిని దినవానింబలె, హేషసమ్మిత రీతిగాంచు కొరూహలంబున, లజ్జావతియై స్వయంవర సభాభూమిం ప్రవేశించు ముగ్గును బోగ్గింముఁజరిపెట్టుకొని యస్తానింబు దాయంజనేన్"

ఇటు కవి కావ్య కన్నియలో సభాప్రాంగణమున క్రొత్త పెళ్ళి కూతురు ఎలా పెళ్ళిపీటల దిగ్గొస్తుందో, క్రొత్తగ్రంథాన్ని జామనా పెళ్ళికుమార్తెగా తెలియజేస్తున్నాడు. వివాహ సభలో పండితుల మధ్య గ్రంథపఠనం జరిగిన అరువత అనుకున్న మాట ప్రకారం బహుమతి యిచ్చి పంపెను. అందులో బంగారు నాణెములకు బదులు వెండి నాణెములు ఉండగా పట్టరాని దుఃఖంతో

"ఒక్కొక్క పద్దయంబునకు నొక్కొక నెత్తురుదొట్టు మేనిలో దక్కవగా రచియించితి వృథాశ్రమయయ్యె కురీసుడైన రాజికిరణిన్ మృషల్యలుకునే : కవితాముణ మీయకుండునే నిర్జిమెఱుంగినై తి గజనీసులతాను మహమ్మదగ్రణి"

అని వాపోవుడు. అల్లాతోడని పల్కి బంగారు నాణెములకు బదులు వెండి నాణెములు యిచ్చిన సీవు దొంగవి. యిలా చేయడం వీడే పూర్వపదమునున్న అల్లాకు సుఖమా? ఓ రాజా! సత్యవాక్యం ఎవ్వడైతే ఉల్లంఘింపవో ఓదె నరుడు. అంతే కాదు వాడే ధన్యుడు అలా పలు విధాలుగా నిష్ఠూరపు మాట్లాడిన విరదాపిపై, గజనీ ఆగ్రహించి పట్టిపంపుడని భటులకు ఆజ్ఞా

పిస్తాడు. ఈ విషయాన్ని తెలుసుకన్న పిరదాసి సతీసమేతుడై
స్వగ్రామమైన తానుంట్టణమునకు బయలు దేరితాడు.

సుల్తాను చేసిన యీ దారుణమునకు దగ్గతత్పరుల
యీ రాజుకి పాపము పందెనాయేమి? కవిని వధింప తలంచి
నాదని వాళ్ళలో వాళ్ళు అనుకుంటూ ఉండేవారు.

“రాజు చలమీద కవి కప్పురంబు ఉల్లె
సుకవి చలమీద రాజు నిప్పులు వినె”

ఇక్కడ కప్పురము, నిప్పులు అనే పదార్థాలు రెండిన్నాయి.
కప్పురము ఉల్లెదనాల్సి యస్తుంది మరియు ఉల్లెదనాల్సి ఉంది.
అంటే కవి చల గ్రంథం ద్వారా రాజుకి కీర్తిని సంపాదించి
పేడితే, రాజు అదే కవిపై తన ఉక్తోపాన్ని చూపిస్తున్నా
డన్నమాట “కృతి యొక చెమ్మలివలె కీర్తి ఉన్నదా నానా
రింప” అనుటలో కవియొక్క ఆవేదన క్లృప్తమౌతుంది.
బ్రతికియు మువింగ్గు మహమ్మదు ఉడ్డ పంట రుచించినా ?
తనలో తనే ప్రశ్నించుకుంటాడు పిరదాసి.

“ముత్యముల కిక్కడైన సముద్రమునను
చెక్కమారులు ముస్కలు వేసినాడ
భాగ్యహీనుడ ముత్యమువడయసయితి
వనధి, సనుమంగ నోరు చ్చినది తువకు”

అలా బాధపడుతూ ఒక రద్యాని చూసేదపై వ్రాస్తాడు వేకవనే
సమాజ చేయుటకు పచ్చే చిత్తులు ఆ పదాల్లో ఉంటున్నాయి.
వారి మెను జలవరించే అనుటలో కవి కరుణ చిగ్గ ఫలము
లభింపబోగా అలడు పొందు అవేదనను తెలియజేయుచున్నది
పద్యము.

పిరదాసి రాజుకుల నుండి తప్పించుకొనుటకై అరణ్య
మార్గం ద్వారా బయలుదేరి

“అనడిరేయి భీకర కాననమున
బయన మొసరించు కవిరటుంబంబుననరపి
తారకా దివ్యనేత్ర పద్యములు విచ్చి
కాచి రక్షించుచుండె జగద్గురులు”

ప్రకృతి సౌందర్యమున, జాభువా ఈశ్వరేచ్ఛగా చూపుతూ కవికి
దేవునిపై గల నమ్మకమును తెలియజేయుచున్నాడు. ఇదేకోవకు
చెందిన యింకొక పద్యము గమనించినచో

“విత్తనంబున మహావృక్షంబు నిమిడించి
సృష్టించి గాడిదీ చేయివాడ,
కడుపుతో శిశువును గల్పించి పవినెలల్
మోయించి యూపిరి వోయువాడ
సన్నక్తవరులకు సాక్షాత్కరించు
నున్నచోటె రిగింపు కన్నవాడ
పొటమ రింపక పులకె పులకె రుచులకు
పిం. గానింగులు వేయివాడ

చెలువమొప్ప బుడమి సృష్టించి మాకిచ్చి
అనుభవించుడనుచు నానతిచ్చి
నిలువ పీడలేక నిచ్చిన కలవాడ

కడుపునిండ నన్నుగన్నుడ” — అని అనుటలో కవి
సృష్టిరహస్యమును ఆలోచింపజేయుచున్నాడు.

“ప్రకృతిలోని గిరిలూ, రురలూ, తరులూ, విరులూ, భావ
కవికి అనుభూతి లంఠల్ని మ్రోయించాయి. పీటివలననే
మతం నుండి చెరిచేయబడిన జాభువా కొంతకాలం ప్రకృతి
మీద ఒడిగో తలచుచు ఉండిపోయింది అనే సమయాన
కొండ, కోనా, చెట్లు, చేమ, పుట్ట, ఇతర జాభువాకి చిత్తాల
వలమే కాకుండా కనిపించు స్థోళాలయ్యాయి అప్పుడేము,
అర్ధ గింఖీ మురై న బ్రహ్మంబ విలాసుని కవనమును అవ
గతం చేయబడ్డప్పుడే పిరదాసి సాగించిన సుఖదుఃఖాసుఖనము
సంశ్లేషమైన జీవిత ప్రస్థానమునకు ఒక గమ్యం కనిపిస్తుంది.
ప్రకృతిలో అందరినీమైన అనంతశక్తి ఒక పట్టుగొమ్మగా
వజ్రపదంగా భావించింది జాభువ అనంతమైన ఈశ్వరసృష్టిని
దర్శించడానికి ప్రకృతిని ఒక దర్పణంగా సంభావించిన ఉత్తమ
భావకవుల పంక్తిలో అధివసంపగిలిగినాడు

మహమ్మదు సామంతరాజులు పేయు హితోపదేశమువలన
కాంతి వహించి, కవిజుజము తీర్చుకొనదలచి, ఒకనాడు అరు
వదివేల దిన్నారములను భటులద్వారా కవికి పంపించెను. కాని
ప్రయోజనము లేకపోయింది. దుర్భరమైన జీవితమును గడుపు
తున్న పిరదొపికి తన కుమార్తె సపర్యలు చేయుచుండగా
తనువు చాలించెను. గజనీ పండిన బంగారు నాణెములను
పిరదొపి కుమార్తెను పరిగ్రహింపుమని ప్రార్థించెను.

“ఇది నాచంద్రిని కష్టపెట్టిన శరణీస్వాసతేయంబు ము
ట్టుదనా, నాజనకుండు కంటచడిచెట్టన్ స్వర్గమందుండి. నా
ముది లంద్రిన్ దయతోడ నేలిన నవాబుండైన మీస్వామికిన్
బదిలేలంజలు లందు బల్కడని బాష్పస్వన్న దుఃఖాస్యయై”

అణిముత్యంలాంటి ఈ పద్యం చదివినపాఠకుడూ, విన్నసాహితీ
పిపాసీ కంటచడి చెట్టకుండా ఉండడనడంలో ఆశ్చర్యంలేదు.
జరిగిన సంగతంతా భటులద్వారా తెలుసుకున్న గజనీ ..న అవి
వేకమునకు కవి కీర్తి శేషమై ననుట అతని హృదయము పరిపరి
విధాల పలపించింది. చేతులు కాలిన పిదప అకుమార్తెను
ఫలితమేముండును, అను చేసిన అపరాధమును తీర్చుకొనటకు
కవికి ఇచ్చగించిన ఛనముతో తూనుపట్టణమున పి దొపి పేరు
మీద సక్రమము కట్టించి అన ఋజుము తీర్చుకొనెను. కవి
పేరు మీద కట్టిన ఆ కట్టడములు నేటికీ ఉన్నాయట శిథిల
రూపంలో

“దాని ప్రతిభలములు నేడు గానఁ దాను
పాఠనీయలు చూచి నిర్విరు నిడుగు
రట మహమ్మదు గారికి నంశయంబు
నిండు సక్కేర్తి కవికి నిలిచిపోయె”

యిందొకరికి కీర్తి, మరొకరికి అపకీర్తి దక్కినవి. ఇద్దరును
కాలగిచ్ఛమున కలసిపోయిరి. కాని మంచి చెడ్డలు మూత్రం
నిలుస్తాయనుటకు

“రాజు మరణించె నొకతార రాలిపోయె
కవియు మరణించెనొకతార గగనమెక్కె

రాజు జీవించె రాతి శిలలయందు
కవియు జీవించె ప్రజల నాల్కలందు”
ఈ మాటలన్న జాషువా ఎంతైనా చిరస్మరనీయుడు గదా !

—పులగం అజయ్
ఎం.వి., (ఎం.ఫిల్..)
సాహిత్యపీఠం
తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం
రాజమండ్రి ప్రాంగణం
చిమ్మూరు-531012

సి. నా. రె. మి నీ క త్వ యం

—పి. అజయ్, (ఎం.ఫిల్)
సాహిత్యపీఠం

అధునిక సాహిత్యంలో అనేక ప్రక్రియల్ని సృష్టించిన
పి. నారా చంద్రారెడ్డి మీనీ కవితలు కూడా రాష్ట్రరాజధాని నారా
యణచెట్టి మీనీ కవితల్ని పరిశీలించేముందు, అలా మినీ కవి
లంటే ఎవరి, దానిపుట్టుక, లక్షణాలు, మొదలైన వాటిని
గూర్చి తెలుసుకుందాం.

నేటి ప్రజలు బ్రతుకులో వేగానికి, యాంత్రిక జీవనానికి
అలవాటుపడ్డారు. అటువంటి వారికి ఎక్కువ సమయం వెచ్చించి
సాహిత్యాన్ని చదవటానికి తీరికతోపాటు అసక్తి కూడా లేదు.
ఈ సమయంలో “మినీ సాహిత్యమానాడు” వెలువడ్డాయి.
అవి సవలనవలిక, కథాకథానిక, కవిత-మినీ కవిత మొద
లైనవి ఈ విధంగా ఆకర్షించిన మినీకవి-ను చదవటానికి
పెద్ద సమయాన్ని వెచ్చించాల్సిన పనిలేదు. తక్కువ సమ
యంలో మినీకవితను చదివి పాఠకులు అర్థం చేసుకోగలరు.
అంతేగాక మినీకవిత పాఠకుల్ని ఆనందింపజేసి ఆనందింప
జేస్తుంది.

మిసీ కవిత అనే పేరు వినగానే రెండంశాలు స్ఫురిస్తాయి 'మిసీ' అనే విశేషణం దాని అర్థానికి సంబంధించింది. 'కవిత' అనే విశేషణం దాని స్వభావానికి సంబంధించినదని స్ఫురిస్తుంది 'మిసీ కవిత' అంటే 'చిన్న కవి' అని అర్థం. చిన్న కవిత్వంలో చిన్న భావమే ఉంది. ఇట్లాంటి కవితలో అనంతరత్నాన్ని ఇవ్వవచ్చు మిసీ కవిత 1970 ప్రాంతం నుండి వెలువడుతున్నా. అవొక పెల్లువగా రావడం 1975 ప్రాంతం నుండి జరిగింది.

ఒకే ఒక్క భావాన్ని సాధ్యమైనంత శక్తివంతంగా హృదయంలో ముద్రపడేటట్లు ధ్వని పూర్వకంగా చెప్పడానికి సాధ్యమే ప్రక్రియ 'మిసీ కవిత' అని నిర్వచించొచ్చు.

అంతేకాక "నున్న మైన భావతో నుండి మైన భావ వ్యక్తీకరణతో సామాన్యమైన మనస్సుకు హత్తుకునేటట్లు చేసే వ్యంగ్య లక్షణం ఉన్న ప్రక్రియ 'మిసీ కవిత' అని కూడా నిర్వచించొచ్చు.

కవి తను పొందిన మెరుపు తీసుకుంటే ఉత్తేజకరమైన అనుభూతిని సాధ్యమైనంత తక్కువ ఎడలలో ధ్వని పూర్వకంగా అలోచనలు రేకెత్తించే విధంగా అందించడమే 'మిసీ కవిత'

ఇంక లక్షణాల విషయానికొస్తే

1. సంక్షిప్తత :- భావప్రకటన కోసం సాధ్యమైనంత అల్పస్థ సంఖ్యలో పదాలు తూచి తూచి వాడబడటం
2. ధ్వని :- గోరింప వ్యక్తంచేసి వ్యక్త విషయం మీద కొండంత అపగాహన తృటిలో కల్గించడం. సడెన్ అనే పదానికి సరిపోయే పదం ధ్వని.
3. వ్యవహారిక భాష :- మామూలుగా చదువుకున్న ప్రజలు నిత్య జీవితంలో వ్యవహరించే వ్యవహారిక భాష కలిగిఉండటం.
4. వ్యక్తీకరణలో సూటిదనం.
5. సస్య బంధుర శైలి :- కవివాడిన ఏ : దాన్నయినా తీసి పేయటానికిగాని, లేదా అలా తీసిపేసి పేరేపడంతో పూరించడానికి

గాని. లేదా అవనంగామరోనూతనపదంచేర్చటానికిగాని ఏ విధంగానూ అవకాశమివ్వని సరికొత్త బిగింపు సవ్యబంధురశైలి.

6. శీర్షిక :- కవితలో చెప్పిన మాటలుగాక భావ విశేషానుకూలమై వుండేట్లు నూతన పదాలతో శీర్షికలు నిర్ణయంపడటం మిసీ కవిత ప్రత్యేక లక్షణం.

7. క్రొత్తదనం :- ఇరవ కవులు చెప్పిన ఉపమానాలు కాక భావంలో క్రొత్తదనం ఉండటం.

8. శ్లేష :- ఒకే రకం పదాన్నో పదిలంచాన్నో ఒకే కవితలో కన్నాళ్లలో ప్రయోగించడం మిసీకవితా లక్షణం

9. బహుళార్థ సాధక కవిత :- వ్యక్తుల ఆధిరుపిల్లిబట్టి. ఆశయాల్నిబట్టి అనేక ఆర్థాలు చెప్పబడే బహుళార్థ సాధక కవిత.

10. భావ గాంభీర్యం :- కవిత రాద్ధిగా వినిపిస్తున్నా. ఆలోచించే బహుముఖతకు ఎంతో గాంభీర్య భావాన్ని స్ఫురించేట్లు ఉండటం. అలాగా ఆలోచించే రాద్ధి భావం మరలొకరుగా ద్యోతకమై పాతకుడికి అనందానుభూతిని కలిగిస్తుంది.

11. చమత్కారం :- ఉపవటం ప్రారంభించి ముగించే రోజున పాతకుడి హృదయం స్పృశించి.

12. విరుపులు :- కొన్ని మిసీ కవితలు భాగాలు భాగాలుగా భావానుసారం విడిగా వ్యక్తం చేయబడి రెండింటి కలయికతో నుండి శీర్షికను ఉపగా చేయించి విషయాన్ని బలంగా ధ్వనిస్తాయి.

13. ముగింపు :- ఉరణం నుండి ఉపజాసిరి సాగిపోతున్నప్పుడు అందుతున్న అపగాహన తుపి ఉపజాసిరి పచ్చేరికి ఒక అనూహ్యమైన మెరుపు పిచిత్రంగాతిరిగి ఆ మెలిక మెరుపుతో మెరుపు పిరుపుతో జిగేలా మనిపిస్తుంది.

ఈ లక్షణాలన్నీ ఆన్ని కవితల్లోనూ ఉన్నాయని చెప్పడం కాదు అన్ని లక్షణాలూ పుండనవసరంలేదు. ఇందులో ఏ కొన్నిన్నా అది మిసీ కవులే అవుతుంది.

ఎవరెంత వ్యతిరేకించినా, కావనార్థాలు పెట్టినా మిసీ కవిత వచన కవిత యౌవన రూపమై దూసుకుపోతుంది రోజు రోజు ప్రజాచరణ అధికంగా సాధిస్తుంది.

మినీ కవితను ఎల్లోరా మెరుపు కవిత (Flash Poetry) అని, రావి రంగారావు 'మైక్రో కవిత' (Micro Poetry) అని అంటే, పినా రె 'సౌదామినీ కవిత' అంటారు. 'రెక్కలు' అనే కవితా సంపుటిలో.

అంతేకాక మినీ కవితను గూర్చి
"మినీ కవిత ఆయుస్సు
మెరువంట

కాని అది ప్రసరిస్తుంది
కాలమంత" — అని అంటారు.

ఇక నారాయణరెడ్డి మినీ కవిత్యం విషయాని కొద్దాం.
మినీ కవితా లక్షణాల్ని ఒక్కోదాని గురించి పరిశీలిద్దాం.

సంక్షిప్తత :- ఆకాశం కూన్యమంటా రేడుటి
సవాలక్ష సంతానం

తెల్లపంది పిల్లలా తెగపోరుతూవుంటే"

ఇందులో నారాయణరెడ్డి జనాభా సమస్య గూర్చి చెబుతారు.
రోజు రోజుకీ పెరుగుతున్న జనాభావలన కొన్నాళ్ళకి ఆకాశంలో
కూడా చోటు ఉండదని కావచ్చు లేక ఆకాశంలో వున్న నక్ష
త్రాల్ని తెల్లపంది పిల్లల్లో పోల్చటం కావచ్చు.

"ఆకస్మాత్తుగా కరెంటు అగిపోతే
హడావిడిగా వెలిగించే
కొవ్వొత్తులే చుక్కలు"

ఇందులో పగలంతా చుక్కలా కనపడవు. కానీ చీటి
పడే సరికి ఆకస్మాత్తుగా ప్రత్యక్షమౌతాయి చుక్కలు. ఇందులో
పగల్ని కరెంటుతో పోల్చారు పినా రె.

ధ్వని :- "ఎగిరిపో
ఆకాశం నెత్తిలో కి
నేలలో దిగిన
వేళ్ళు మాత్రం పదిలం"

మనిషిని ఎత్తుకు (ఉన్నతమైన వ్యక్తిగా) ఎదగమని
కోరుతూ నేలను మాత్రం పడవొద్దంటాడు.

దమత్కారం :- "రాత్రింటికి గూర్తా—చంద్రుడు
తెల్లారగినే సూర్యునికి సలాం చేసి

వెళ్ళిపోతాడు తన పగటి గూటికి
చంద్రుడు సూర్యునికి సలాం చేయడమన్నది దమత్కా-
రంగా వుంది.

పినా రె. కులమతాల కఠీతుడు. అందుకే అంటాడు.

"అసహ్యమందీ నాకు
కులమన్నా మతమన్నా
ప్రాంతీయమన్నా
అయినా గురువుగానూ
మన వాళ్ళని బొత్తిగా
అణిచేస్తున్నారు చూడండి"

"పణికే చేర్చోగీనే అగ్గిపుల్ల
వెలుగుతుంది గానీ వెలిగించదు
జడిసే కాళ్ళతో కదిలే ఉద్యమం
నడుస్తుంది గానీ నడిపించదు"

భయమన్నది లేకుండా ఏ పని చేసినా, అది ఫలితాన్ని
స్తుందని లేకుంటే అదిచేయడం దండగంటాడు పినా రె.
ఈ కవితలో.

"కుట్రాళ్ళొస్తున్నారు చూడండి
కొత్త గొంతుల్ని ఎగరేసుకుంటూ
పరమ శృద్ధులూ తప్పుకోండి
పాతకీర్తిని నెమరేసుకుంటూ"

ఈ కవితలో పినా రె పండి పోయిన వాళ్ళని తప్పు
కొని కొత్త రచయితలకు చోటివ్వమంటారు.

మంచు కరిగితే నీరవుతుంది
గొంతు కరిగితే మౌనై నట్టు
బొగ్గు రగిలితే నిప్పువుతుంది
గుండె రగిలితే పాడై నట్టు"

"చిగురు పలికితే చెట్టపుటుంది
శువు పలికితే మనిషైనట్టు

చినుకు పెరిగితే జల్లవుతుంది
మనిషి పెరిగితే జనమైనట్టు"

పై కవితలో మంచి కరిగి నీరై నట్టూ, గొంతు కరిగి మాటోతుందని, బొగ్గు రిగిలి నిప్పై నట్టు, గుండె రిగిలి పానీతుందని ఎ తో గొప్ప భావాన్ని పొదిగాడు పి నా రె అలాగే చిన్న మొక్కి ఎలా వృక్షమాతుందో, శిశువు పెరిగి మనిషై నట్టుగా చినుకు పెరిగి జల్లవునట్టు, మనిషి పెరిగి జనమౌతాడని చిక్కగా చెప్పాడు పి నా రె.

పినారె, తనకవిత్వంలో అనేక అన్యదేశాలు ప్రయోగించాడు.

"కన్నీళ్ళను మాలయగా అల్లి
ఎవరికి మెళ్ళో వేయాలని
నేలలో నాడేయ వాటిని
పేలుతాయి టైం బాంబుల్లా"

"వ్యర్థం

కవిత్వాన్ని అరెస్టు చేసే ప్రయత్నం
వారెంటు జారీ చేసిన మరుక్షణం
పారిపోతుందది అడవుల్లోకి
పాటల్ని

తూటాల్లా తొడుక్కొని" — ఇటువంటి కవిత్వంలో టైంబాంబులా అరెస్టు వారెంటు, వంటి అన్య దేశాల్ని ప్రయోగించాడు. అంతేకాక యింకా తూటాలు, కరెంటు, గూర్ఖా సలాం, ధర్మా, లాఠీచార్జీ వంటి వాటిని తన కవిత్వంలో ప్రయోగించాడు.

ఏ విధంగా చూసినా పి నా రె అన్ని ప్రక్రియల్లోలాగే మిసీ కవిత్వంలోనూ తన విశిష్టతను చాటుకున్నాడు.

పులిగం అజయ్
ఎం. ఏ. (ఎం. ఫిల్)
సాహిత్య పీఠం
తెలంగా విశ్వవిద్యాలయం
రాజమండ్రి ప్రాంగణం
జూన్ 20, 2013 124

జానపద సాహిత్యంలో శబ్దాలంకారాలు

దేవిశెట్టి శివరామక్రిష్ణ

శరీరంలో బాహ్య సౌందర్యాన్ని అంతరగుణ సౌందర్యాన్ని పరిశీలించినట్లే సాహిత్యంలో శబ్దాలంకార విధాన సౌందర్యాన్ని, అర్థాలంకార సౌందర్య విధానాన్ని పరిశీలించ వచ్చు. ఇప్పుడు జానపద సాహిత్యంలోని శబ్దాలంకారాల్ని పరిశీలిద్దాం.

"కావ్య కోభాకరాన్ ధర్మసంకారాన్ ప్రవక్షతే" అని కదా మన విశ్వాసం. అంకారాలు కావ్యానికి ఛోభను కలిగి స్తాయి శబ్దంచేత అలంకారాన్ని తూర్చటం, శబ్దార్థంచేత విశేషంగా విశేషంగా అంకారాన్ని తూడటం జరుగుతూ వచ్చింది. అలంకారాన్ని సహజమైన పువ్వుగా, శబ్దాలంకారాన్ని కాగితపు పువ్వుగా మన సాహిత్యవేత్తలు పరిగ్రహిస్తుంటారు. అర్థాలంకారానికి అనంతమైన గొప్పవాన్నిస్తే మంచిదే. కాని శబ్దాలంకారానికి సైతం రగు స్థానాన్ని కల్పించినప్పుడే సాహిత్య విలువలు సమపాళ్ళలో వుండడం సముచితం. అర్థానికి మూలమైన శబ్దాన్ని తిరస్కరించడం శబ్దానికి అలంకారాల్లో రగు స్థానా నీయకుండుట సమంజసం కాదు. శబ్దాలంకారాలు మూడు అవి 1. అనుప్రాస, 2. యమకము, 3. ముక్తపదగ్రస్తము. అనుప్రాస చేకానుప్రాస, వృత్త్యనుప్రాస, లాటానుప్రాస అని మూడు విధాలు. అనుప్రాసలో ఒక అక్షరమో, అక్షర సముదాయమో, పదమో పదేపదే రావడమే ముఖ్యం. వాక్యానికి పద్యానికో, పదానికో చివరన వస్తే అది అంత్యనుప్రాస. ప్రాస స్థానంలో వరుసగా రెండక్షరాల ఆవృత్తి కలిగితే ద్విప్రాస. మూడక్షరాల ఆవృత్తి జరిగితే త్రిప్రాస.

చేకానుప్రాసాలంకారం :-

కొన్ని అక్షరాల సమూహం, లేక కొన్ని పదాలు పదే పదే రావడం చేకానుప్రాస. 'చేకు'లనగా ప్రగల్భాలు, చతురులు

వాస్తవతత్వంతో పదాలకు పదేపదే కలిగిస్తూ చెప్పిన పాటలో గాని, పద్యంలోగాని, పదనంలోగాని, చేకానుప్రాస చోటు చేసుకుంటుంది.

“గుంట బయలు కూరనే గోవుల్ల వల్ల
మెట్ట బయలు కూరనే మేకల చల్ల
అడివి బయలు కూరనే అవుల్ల సల్ల
కొమ్మ బయలు కూరనే గోవుల్ల సల్ల”

పై పల్లె పాటలోని నాలుగు పాదాల్లోనూ ‘బయలు కూరనే’ అనే అక్షరాలు. వుల్ల వల్ల అనే నాలుగక్షరాలు పదే పదే వచ్చాయి. కావున ఇది చేకానుప్రాస. అట్లే ‘కట్టె కాని కట్టె-నీరు కట్టె’ ‘కాయ గాని కాయ - తలకాయ’ వానలుంటే పంటలు - లేకుంటే మంటలు ‘అడవివిజ్ఞేయా తినేదోసికి ఒక థిక్ష్యం లక్ష్యమా’ వంటి ప్రయోగాల్లో చేకానుప్రాస స్పష్టంగా కనుబడుతుంది.

వృత్త్యనుప్రాసాలంకారం :-

అనుప్రాసంలోని రెండో భేదం వృత్త్యనుప్రాస. ఒక వాక్యం నందు గాని, పద్యపాదం నందు గాని వచ్చిన అక్షరం ఏదో పదే ఆవృత్తి నందుట వృత్త్యనుప్రాస. చేకానుప్రాసలో ఆవృత్తియైన పదం స్థానంలో యిక్కడ అక్షరం ఆవృత్తి అవుతుంది. కావున వృత్త్యనుప్రాస.

“రోకలెత్త లేను, రోకలెత్త లేను
జామంతి కడిమాల చేమెత్త లేను”

ఇందులో ‘రో’ మరియు ‘ను’ అక్షరాలు ఆవృత్తి నొందాయి.

“గటు మీనా కాలూ పెట్టి
గట్టిగా యేతాము కట్టెవట్టి
యెక్కి యెక్కిరా యేతామెయ్యా
బిరా ఏలగా
పట్టురెక్కేరా కుట్టు వికిరే”

మొదలైన గేయ భాగాల్ని సైతం ఈ అలంకారం క్రింద గ్రహించవచ్చు.

లాటానుప్రాసాలంకారం :-

అనుప్రాసాలంకారంలోనే విభాగాలైన చేకానుప్రాస, వృత్త్యనుప్రాసలు - కొన్ని పదాలో, అక్షరాలో ఆవృత్తి చెంది రూపొందాయి. మూడో భేదమైన లాటానుప్రాసం వానికంటే క్లిన్నత్వం కలది. వాక్యం చివర వచ్చిన పదం నామవాచకం గాని క్రియగాని వెనువెంటనే ఆవృత్తియై ఆ పద అర్థానికి ధృఢత్వాన్ని నిశ్చితత్వాన్ని కలిగిస్తుంది. వచ్చిన పదం వెంటనే మరల వచ్చుట చేత ఇక్కడ పునరుక్తి దోషం రాదు.

ఉదా :- గమనిస్తే ఆ విషయం తెలుస్తుంది.

తల్లి కార్లకు మొక్కే తనయుండు, తనయుండు
తండ్రి సేవలు జేసే
తనయుండు, తనయుండు
దానధర్మం జేసే
ధనికుండు, ధనికుండు
కల్లలాడని వాడె
కరణుండు, కరణుండు

అంత్యాను ప్రాసాలంకారం :-

వాక్యం మధ్యలోనో, మొదటనో వచ్చిన అక్షరాలు, అక్షర సముదాయ పదాలు, ఆవృత్తి అయితే అవి చేక, లాట, వృత్తి అను ప్రాసలైనాయి. వాక్యం చివర్లో మాత్రమే ప్రాసలవలె పదాలు, ఆవృత్తి అయినపుడు అవి అంత్యానుప్రాస.

చన్నంపల్లి సాయిబు
సాయిబుకున్నది గిద్దం
గడ్డానికున్నది గరిక
గుర్రమొచ్చి పెరక
లంలబమొత్తర పురక
ఇంటినగవొడ్డి
పొరుగుారిరెడ్డి
కిరసనాబుడ్డి
జెట్టికున్నది పెడ్డి
కల్లకున్న గెడ్డి

మొదటి గేయ పాదాంతంలో గరక, పెరక, వురక అని రెండో గేయ పాదాంతంలో దొడ్డి, రెడ్డి, బుడ్డి, నెడ్డి గెడ్డి అని అయీ గేయ భాగాలకు పరిమితంగా ప్రాసపదాలు వాడబడ్డాయి. వినసొంపుగా వుండి పాఠకుని, శ్రోతను ఆకర్షించి ఆ తర్వాత భావంలో మంచి ఆనందవర్షదం అంత్యప్రాస ఉద్దేశం.

యమకాలంకారం :-

అక్షర, శబ్ద ఆవృత్తి వల్ల అనుప్రాస అందలి భేదాలు రూపొందాయి. కాగా పదాలు అవృత్తియైనప్పుడు వాని అర్థంలో భేదమున్నా, సామాన్యమున్నా అక్కడ పట్టింపులేదు కాని యమకం ఆ విధంగా కాక పదాలవృత్తియైనప్పుడు అర్థ భేదము నొంది యుండుట వల్ల యిది అనుప్రాస అయినప్పటికిని యమ కంగా పిలువబడుతుంది. అర్థ భేదంతో పదాల ఆవృత్తి పదాల ఆవృత్తి యమకాలంకారానికి లక్షణం.

“ఏం గొనేటట్టు లేదు
ఏం దినేటట్టు లేదు
.....
శెక్కర దర జాడంగనే
శెక్కరొచ్చి పడితి.....

శెక్కర, శెక్కర్, పదావృత్తి భేదంతో, రెండో పద మైన శెక్కర్ కు అర్థం చెక్కర్ అనే హిందుస్థానీ పదానికి స్పృహ తప్పి పడిపోవుట. పాపం! బీదవాడైన జానపదుని అవేదన్ను తెలిపే గేయ భాగం యిది. విపరీతంగా అక్రమంగా పెరుగుతున్న నిత్యావసర వస్తువుల ధరలను జూచి వెలియిచ్చిన అసమ్మతి యిది.

“యాడికి ననుదోలబోకు
యెక్కనం మాటలాడబోకు దొరో
.....
తోట కావలున్న తెలుగు రాజిగాడు
పండు యిస్తనని పండుమనె దొరో!”

రెండో శబ్దమైన ‘పండు’ కు యిదటి అర్థం వ్యభిచరించమనుట.

ముక్తపదగ్రస్తాలంకారం :-

ముక్త-పవ-గ్రస్తం. విడిచిన పదాన్ని మరల గ్రహించుట ఒక వాక్యం చిరనున్న పదాన్ని దానితర్వాత ప్రారంభ మయ్యే వాక్యానికి మొదటి పదంగా గ్రహించడమే ముక్తపద గ్రస్తం.

“కాళ్ళ గజ్జె కంకాళమ్మ
వేగు చక్క వెలగా మొగ్గా
మొగ్గకాదు మోడుగ నీరు
నీరుకాదు నిమ్మల వాయ”

పై గేయం రెండో పాదం ‘మొగ్గ’ తో ముగిసింది. అదే పదాన్ని మొదటిగా గ్రహించి మూడో పదం ప్రారంభ మైంది. ఇక అదే వరుస.

పాదాంతంన కంటె మొదటి పదాన్ని గ్రహించు.

ముక్తపదగ్రస్తానికి ఉదా :-

“పన్నెండు గుఱ్ఱాల బగ్గిపోతాంది
బగ్గితో మ్యానత్త బిడ్డ పోతాంది
బిడ్డతో బిందెడు నీళ్ళు పోతున్నాయి.
నీళ్ళతో నీలంచు చీర పోతాంది.

ఈ విధంగా జానపద సాహిత్యంలోని శబ్దాలంకారాల్ని పరిశీలించడమైనది.

దేవరెడ్డి శివరామక్రిష్ణ ఎం. ఏ.
పురుషోత్తమ పిట్టం (పోస్టు)
చిలకలూరిపేట (తాలూకా)
గుంటూరు (జిల్లా)

(2 వ పేజీ తరువాయి)

పడుచులు పెద్దలు - బాలింతరాండ్రు
కొడుకులు కోడండ్రు - కూతులల్లాండ్రు
తోతొక్కులాడుచు - ద్రోవ క్రిక్కిరిసి
చనిరి యాదపులంత-సంత్రమమునను"

ఈ వర్ణన వలన అనాడు వనమహాత్మ్యమునందు ప్రజలకు ఎంత ఆనందముందెడిదో తెలుస్తుంది.

2. నాయకుని వర్ణన :- తిమ్మక్క తన రచనలో అర్జునుని ఈ క్రింది విధంగా వర్ణించింది.

సుభద్ర అర్జునుని గూర్చి యతిని అడిగినపుడు అర్జునుని చక్కదనము ఈ విధంగా వర్ణించింది.

"ఎగు భుజంబులవాడు-మృగరాజు నడుము
నడచి పుచ్చుకొను - నన్నెడుము గలవాడు
గరగరని వాడు - చక్కనివాడు నాడు
గొప్ప కన్నులవాడు - కోడండ గుణికి
గొంకంబులొ - బాహు లమరినవాడు
వెన్నున మచ్చగల - విభవంబువాడు
చిగురొత్తు చంద్రికా-చెలగుపాదములు" అని వర్ణించింది.

3. యుద్ధ వర్ణన :- సుభద్రను రథం మీద తీసుకు వెళుతున్న అర్జునుడు ప్రవరసేనుడు, కృతవర్మలతో చేసిన యుద్ధం ఎట్లు చిన తీరు

"రథమునునుచుకొని - రమణీనపుడు
పోయేటి వేళలో - పురిగాచియున్న
ప్రవరసేనుడు - కంతవర్మయాదిగను
శౌర్యమున నానవ్య - సాచినడుస.....

పాలతి నీ వెత్తుకొని - పోయితివేని
బలానార సమ్ముల - బడవేతుమనిరి
పునగిరి తటుల - నందనవనంబునను

క్రింది బాణములు - క్రిక్కిరియనేసె
రమణీ సుభద్ర - సారధ్యము చేయ
అమరేంద్రనందను - డా సమయమున
కడు కోపమున దన - కాండముల చేత
చెనకి వారలనెల్ల-ఓనాకుజేసె" ఈ విధంగా యుద్ధం వర్ణించడం జరిగింది.

4. నాయక వర్ణన :- సుభద్ర యొక్క అలంకారములను తిమ్మక్క ఈ విధంగా వర్ణించింది.

నొడ్డాణమును బెట్టె - నూగాడుమొలను
బిళ్ళ మొలనూళ్ళు - బిగిని మోయగను
ఘంటల మొలనూళ్ళు - ఘల్లన మొరయ
కంఠహారములు - కౌస్తుభమణులు
శ్రీకారములతోడ - చెలగాడు చెవుల
కమలాక్షి పంజుల - కమ్మల పెటె
సొమ్ములన్ని మీద శోభిల్లునట్టి
మూడు వేలాం జేయు-ముక్కెటపెట్టె" ఇలా వర్ణించడం జరిగింది.

మూడువేలా జేయు ముక్కెట అనేది క్రొత్త ప్రయోగం అనాటి ప్రేమకు ముక్కెటపై ఉండే అభిమానం ఇందు ప్రకటించింది.

రసపోషణ :- "వాక్యమే రసాత్మకమ్ కావ్యమ్" అన్నాడు విద్యానాథుడు. కావ్యంలో రసము అత్యంత ప్రధానమైనది. తిమ్మక్క రచనలో ఎక్కువగా శృంగార, వీర రసాలు చోటు చేసుకున్నాయి.

1. శృంగార రసం :- సుభద్రార్జునుల సరస సంభాషణలలో శృంగార రసం పోషింపబడింది.

"పడుచుదనముననే - పలుకు పల్కాలను
మనసులో నుంతువా - నను రాజముషిని
అను మాటలు విని - యర్థాంతరములు
లేమలో భావించి - లేనప్పు నవ్వె

కామతంత్ర రహస్యములు . పుష్పించె
చక్కని ముఖపద్మ . సారస్వమెందె
చక్కని నెమ్మని . విగి విచారించె"
ఇంకా

పాదసకు మా సుతద్రు పొద్దు
కోదిన మగు గాన . చూడ వేయిన....

సుభద్రతో ద్రోపడి....

నాల్గొంతు బిడి . మేల్లొంతు పెట్టి
యెప్పుడొకటి నెట్టి . లేటిలో నువతి
అనుచు నుట్టెను . అతిశయోక్తి
విజయన పాన్పున . పేద్యతోనుంచె
తలుపులు మూసికొని . తమటి యే తెంచె
నిట్టి తనమున . నెలక వే. పట్టి
అట్లుకమ్ము . నొకటమునునొకటి తెచ్చె
గొయ్యలని కొరికిన . గొయ్యలను నునెచి
బొన్నపచ్చల చండి . కొరికి జిచ్చె

....

అట్లు మెనులుబొంగె . ఇ దంతులకు

తలుపులు బిరికించె. తెంతకుందంతకి" ఈ విధంగా
చాలా పోల్ల శృంగార చసం పోషించబడింది.

ప్రవేశమేనుకు. వృత్తపద్ధతితో అర్చనకు. యద్దిన చే
నపుడు పీఠ రసం పోషించబడింది

ఈ విధనలో తిమ్మల అరాటి సొంపు. అర్చన
సామాజిక పరిస్థితులను విశ్లేషించి కటికంగా వర్ణించింది.

అహార పదార్థాలు . యాదవులు వనమహోత్సవానికి వెళ్ళు
నపుడు ఆ కాలంలో ఉన్న పండితులు అన్నంటిని తిమ్మక్క
ఇంట పోయింది. పండితుల కుటుంబాలు. పాయసన్నాలు
ఉండ్రాళ్ళు. మండికలు ముగ్గుల పండితులు పేర్కొంది.

2. సుభద్రచేసిన బొమ్మల పెళ్ళినిబట్టి ఆకాలంలో ధోర్నాలకు
పెళ్ళిళ్ళు చేసేవారని తెలుస్తుంది. బొమ్మలకు జీని పేరు. వం
ద్రక్రాపులు కట్టి పెళ్ళి జరిపించెను.

అనాడు స్త్రీలు కడియాల, హారాల, అందెలు మొ॥
అభరణాలు ధరించేవారు. ఇంకా గొట్టిగి నీళ్ళతో స్నానం చేసే
వారు. ముఖ్యంగా మూడుచేరజేయు ముక్కులు వెట్టుకొనే వారని
తెలుస్తుంది.

పెళ్ళితంతు వివరంగా తెలియజేసింది. అలాగే పెళ్ళి
యిన తరువాత కిచ్చాలు కానుకలు ఇచ్చేవారని, కోదినం ఏర్పా
డు చేసేవారని తెలుస్తుంది. సుభద్రకు శ్రీరృష్ట బలరాములు
ఆనేక గుర్రాలు, కబాలు, ఏనుగులు కానుకగా ఇచ్చారు. అన్ని
టిని మంచి ముక్కనదగింది వివాహానంతరం వదివును అత్త
వారింటికి పంపుచూ జరిపే అప్పగించల వద్దతి. సుభద్ర
అత్తవారింటి పంపుచూ రుక్మిణి అమ్మకు బుట్టులు చెపుతుంది.

“వనువిచ్చినాడని . నఖియలో నీవు

పలుమారులకు నెట్లు . పాలు పడవెద్దు

పొలతి నమ్మగిరాడు . పురుషుల నెవుడు

వయిరీతి గొట్టెన . రృక్షులై యుండు

కొంపకి గొట్టెకు . చూర్మితో నుండు

వంపన సేయకు . వనిత మెప్పును.... అనుచు

హితబాధ చేస్తుంది. పురుషులను కృష్ణనర్పణగా పోల్చడం
జరిగింది.

ఈ విధంగా సుభద్రాకళ్యాణం సౌభాగ్యం, సౌభూమార్యం
చిరుజీయం ప్రతిబింబించినట్లుగా కవయిత్రి మనోహరంగా
వెంచి పోషించిన విరిమలైతోట ఈ సుభద్రాకళ్యాణపు పాట.

వివరంగా కవయిత్రి పరిశ్రమి కూడా తెలిపింది :-

1. పాప వాడినా విన్న

శ్రీహరి వాకికై . చేయవై యుండు

నానాన నామములు . నాశనంచాను

అట్లు బంధిస్తాను చొందగలరు

నష్ట సంతానములు . సమరూరగలవు.... అని

పరిశ్రమి తెలిపింది.

తొలి తెలుగు కవయిత్రి రచించినటు వంటి ఈ రచన
తేనెలు జాలువారు అపురూపఫలం, అమృతం, అతిమనోహరం.

శ్రీమతి చాగంటి నాగరాజేశ్వరి

ఎం. ఏ. ప్రెసర్

సాహిత్య పీఠం

బొమ్మూరు

